

Dřevěná pamětnice

Od loňského roku se úpická Dřevěnka skví opět v plné kráse a svěžesti. Jedinečná ukázka roubené architektury je zároveň názorným návodem pro všechny, kteří se na rekonstrukci obdobné stavby chystají.

Statek s číslem popisným 92 se nachází trochu stranou náměstí podkrkonošského městečka, na pozemku, jehož přirozenou hranici tvoří řeka Úpa. Pro dřevěnou stavbu to není zrovna ideální místo, o to překvapující je, že tu stojí v téměř stejné podobě déle než čtyři století.

Poté, co se v roce 2000 odstěhovali poslední majitelé, Dřevěnka rychle chátrala a záhy to vypada-

lo, že jsou její dny sečteny. Na lepší časy se začalo blýskat o sedm let později, když ji převzala úpická radnice a hned v následujícím roce započala rozsáhlou rekonstrukci. Ke zdárnému výsledku přispěla i skutečnost, že byla Dřevěnka v roce 2010 prohlášena národní kulturní památkou, čímž si otevřela cestu k dotacím. Rekonstrukce trvala deset let a vyžádala si celkem dvacet milionů korun.

KDYŽ ZÁKLADY VYPRÁVĚJÍ

Pojďme se ale nejprve seznámit s historií omlazené nejstarší úpické památky, o níž lze najít první dochovaný záznam v gruntovních knihách již v r. 1559! Jedná se o stavbu částečně zděnou a sroubenou z nehraněných kuláčů, což je způsob roubení typický pro nejstarší vrstvu lidové architektury ve středoevropském regionu. Příkrá střecha vyšší než obě podlaží je charakteristická pro horské oblasti. Kryta je štípaným šindelem.

Dendrochronologická analýza trámů, jež byla součástí stavebně-historického průzkumu před započítím oprav, ukázala, že dřevo na ně bylo pokáceno mezi léty 1604–1605 a 1609–1610. Podle všeho tak budova prošla na samém počátku 17. století první velkou rekonstrukcí. O datování vzniku usedlosti podaly svědectví i sklepní prostory. Větší ze dvou sklepů totiž svým půdorysem neodpovídá půdorysu nadzemní části, z čehož lze vyvozo-

vat, že je ještě o stupeň starší nežli Dřevěnka v podobě, v jaké ji známe dnes.

DŘEVĚNKA V PROMĚNÁCH ČASU

Od té ze 17. století se současná chalupa liší v mnohém. Nad hlavním vstupem bývala pavlač, ve štítě dva kalichy. V minulém století byla postupně nahrazena původní okna, některá dokonce trojdílnými. Interiér se proměňoval podle aktuálních potřeb, nicméně některé historické prvky se v něm dochovaly.

Od roku 1735 byl v Dřevěnce provozován hospodský lokál, což potvrzuje zachovalý pivovod. Restauráční provoz byl ukončen v závěru

80. let 20. století, kdy už nevyhovoval moderním nárokům.

Další ukázkou historických technologií je předchůdce dnešních digestoří, tzv. dýmník. Zařízení ve tvaru obrácené nálevky zavěšené u stropu nad ohništěm mělo za úkol zachycovat a odvádět kouř z místnosti.

REKONSTRUKCE KROK ZA KROKEM

Dřevěnka byla obnovena do podoby, která je výsledkem kontinuálního vývoje do 20. století. Rekonstrukce byla rozdělena do několika etap zaměřených vždy na konkrétní typ oprav. Nejdůležitější probíhala v letech 2009–2012, kdy došlo

k obnově roubené konstrukce vnějšího pláště a povalových i trámových stropů, přičemž byl přísně dodržován dobový postup opravy prvků, jako například protézování a klínkování.

Podle Martina Zemana, šéfa realizační tesařské firmy TES, byla na výstavbu Dřevěnky použita jedle, jež se tehdy v okolí pěstovala jako monokultura. Je lépe opracovatelná a houževnatější než smrk, který je dnes nejrozumnější cenově přijatelnou alternativou. Pro opravy ovšem tesaři využívali také vlastní zásoby řeziva z dřívě demontovaných staveb. Perné chvilky zažili při výměně několika trámů ve spodní části stěn: „Pomocí

Oživená minulost

Nyní je v Dřevěnce instalována zážitková expozice skanzenového typu s názvem Jak se žilo na malém městě aneb od sklepa až po půdu na přelomu 19. a 20. století.

1 Po rekonstrukci Dřevěnka doslova září, červeně natřená okna a dveře jsou pověstnou třešničkou

2 Pohled do krovu umožňuje seznámení s tradičními postupy výměny dřevěných prvků a kladení šindelů

tenkrát <

Dřevěнку v roce 2007 koupila úpická radnice, rok nato začala její postupná rekonstrukce.

Oceněná rekonstrukce

Letos se městu Úpice dostalo od Národního památkového ústavu ocenění Patrimonium pro futuro v kategorii záchrana památky.

3 Dřevěnka má i zděnou část, která je obrácená do dvora směrem k řece

4 Z bývalého lokálu je dnes multifunkční sál

heverů jsme to šedesátitunové stavení milimetr po milimetru zdvihali a do spáry postupně zaráželi dřevěné klíny, až vznikla zhruba osmicentimetrová spára nutná pro vyndání trámu.“

Kompletně nová je šindelová střecha, která nahradila eternitovou. Celkové množství vyměněného dřeva ve stěnách a krokech dosáhlo téměř třiceti procent. Staré dřevo bylo následně ošetřeno metodou tzv. petrifikace neboli zkameněním či ztvrdnutím dřeva přípravky na bázi boritých směsí.

NOVĚ, A PŘESTO POSTARU

V interiérech se podařilo obnovit původní vápenné nátěry, v exteriéru to možné nebylo kvůli nevhodnému nátěru motorovým olejem v 70. letech 20. století. Bílení bude třeba, jak to bývalo v chalupách běžné, pravidelně opakovat, neboť vápenná vrstva po čase oprýská.

Nahrazení dalších stavebních prvků, jako jsou dřevěné podlahy, probíhalo rovněž v původním duchu, kdy stavebníci kladli na první místo praktičnost a snadnou dostupnost materiálu. Použita jsou

proto prkna s hrubým přířezem či tyčovina. Podlahové krytiny jsou nové, opět položené za použití dobových technologií. Materiálově jsou různorodé, vycházejí z posledních dochovaných, některé místnosti tak mají podlahy dřevěné, chodbu v přízemí zdobí teraco.

Průběh rekonstrukčních prací je neotřele zdokumentovaný pomocí barevných fotografií, které jsou v interiéru volně zavěšené na šňůrách jako prádlo.

mmgu.cz, npu.cz, upice.cz